

HET DOCUMENTATIECENTRUM VAN HET VLAAMS VREDESIN- STITUUT

Meer dan een bibliotheekfunctie?

Dominique J.B. VANPÉE

Lid van het Publicatiecomité van *Bladen voor Documentatie*, Belgische Vereniging voor Documentatie (ABD-BVD)

▪ Ofschoon reeds decennialang het idee leefde tot het oprichten van een instituut voor vredesonderzoek in Vlaanderen of in België ontstond pas in 2004 na tientallen voorstellen en na de regionalisering van de bevoegdheid voor exportlicenties inzake wapenhandel het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie. In dit artikel gaan we in op het ontstaan en de verdere ontwikkeling van dit Vlaams Vredesinstituut en zijn documentatiecentrum.

▪ Bien que, depuis des décennies, existait déjà l'idée de mettre en place un institut de recherche sur la paix en Flandre ou en Belgique, le Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie n'a été créé qu'en 2004, après des dizaines de propositions et après que fut régionalisée la compétence d'octroi de licences pour l'exportation d'armes. Dans cet article, nous allons découvrir l'origine et le développement du Vlaams Vredesinstituut et de son centre de documentation.

De voorgeschiedenis van het insti- tuut

Vlaanderen – maar ook België – is doorheen zijn geschiedenis vaak een slagveld geweest. In de huidige Vlaamse/Belgische samenleving zijn nog tal van sporen of littekens van de twee wereldbranden aanwezig en dit niet enkel fysiek maar ook mentaal. Ze maken nog onderdeel uit van de samenleving en ook van het erfgoed maar zorgden er tevens voor dat er in die maatschappij een grote gevoeligheid voor de oorlogsverschrikking en een sterke vredeswil groeiden. Dit neemt niet weg dat in de huidige Vlaamse/Belgische samenleving nog steeds geweld dreiging is en dat er bijlange niet overal vrede heerst in dit ondermaanse¹.

Vanuit het Belgische en Vlaamse wetgevingsinitiatief leeft reeds decennialang het idee tot het oprichten van een instelling voor vredesonderzoek. Tientallen voorstellen zijn destijds naar voor geschoven.

In 1973 werd een eerste formeel voorstel door leden van de toenmalige Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap opgesteld. In het *Voorstel van decreet tot instelling van een interuniversitair studiecentrum voor polemologie* werd opgeroepen "een instituut op te richten dat de interuniversitaire samenwerking in vredesonderzoek zou bevorderen".

Op Belgisch niveau waren er rond 1980 de *Dinsdagavondgroep* – een informele vereniging van Vlaamse prominenten – en tevens de ad hoc-groep *Pétition au Roi* die een verzoekschrift aan de koning stuurden met een voorstel tot oprichting van vredesonderzoeksinstelling.

In 1981 werd door vertegenwoordigers van het middenveld een onafhankelijk centrum voor vredesonderzoek opgericht, de Internationale Vredesinformatiedienst vzw of International Peace Information Service (IPIS).

In 1982 dienden volksvertegenwoordigers Vic Anciaux, Marcel Colla, Wivina Demeester, Frank Swaelen en Jean-Louis Thys een *Voorstel van*

wet tot oprichting van een Belgisch Vredesfonds (BVF) en van een Belgisch Instituut voor Vredesonderzoek (BIVO) in. Dit voorstel circuleerde enkele jaren maar ondanks amenderingen haalde het het uiteindelijk niet.

Agalev en Volksunie plaatsten op het einde van de jaren 1980 en in de jaren 1990 een vredesinstituut op de agenda van de federale onderhandelingsstafel maar het werd telkens afgewezen omwille van onenigheid inzake opzet en leiding.

Daarnaast werd op het Vlaams niveau de behandeling van een *Voorstel van decreet houdende oprichting van een Vlaams Vredesinstituut* van Nelly Maes dat gebaseerd was op het genoemde wetsvoorstel van Vic Anciaux, Marcel Colla en anderen uitgesteld bij de omschakeling van de Vlaamse Raad naar het Vlaams Parlement in juli 1995. Later in juni 1999 zou het samen met heel wat andere decreetvoorstellen tussen de plooiën vallen na de regionale verkiezingen.

De volksvertegenwoordigers Claudine Drion en Leen Laenens namen in maart 2001 nog een federaal initiatief met een *Wetsvoorstel tot oprichten van een centrum voor preventie van conflicten* maar er was te weinig politieke steun hiervoor.

In augustus 2003 werden de gewesten bevoegd voor de licenties voor de in-, uit- en doorvoer van wapens in de nasleep van de Nepal-crisis. De discussie over een vredesinstituut verschoof hierdoor terug naar het regionale niveau: *"De heren volksvertegenwoordigers Jan Roegiers, Herman Lauwers, Jos Bex en Dirk De Cock dienden op 8 september 2003 een voorstel van decreet houdende oprichting van een Vredesinstituut bij het Vlaams Parlement in. Tijdens hoorzittingen en gedachtenwisselingen in de Subcommissie Wapenhandel kwamen academici, vertegenwoordigers van de vredesbeweging en andere betrokkenen aan het woord om het voorstel van decreet te evalueren. Uiteindelijk werd het voorstel geamendeerd tot een "voorstel van decreet houdende de oprichting van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie". Enerzijds werd de adviesfunctie van het instituut bijgestuurd (i.e. niet meer voor elke individuele exportlicentie), anderzijds werd geweldpreventie opgenomen in zijn titel. Op 20 april 2004 werd het voorstel goedgekeurd door de Subcommissie Wapenhandel en op 5 mei 2004 door de plenaire vergadering van het*

*Vlaams Parlement. Daarmee is in Vlaanderen het eerste instituut voor vredesonderzoek, ingebed in de instellingen, een feit"*².

Het instituut - een paraparlementaire instelling

In januari 2005 werd de Raad van Bestuur van het Vredesinstituut geïnstalleerd door de voorzitter van het Vlaams Parlement. In 2005 waren er nog geen echte activiteiten van het instituut maar werd wel door de Raad van Bestuur de structuur van het instituut verder uitgewerkt en de opstart ervan actief gecoördineerd.

Het Vlaams Parlement stelde in het oprichtingsdecreet van het Vlaams Vredesinstituut³ vier opdrachten vast voor deze nieuwe en ondertussen vierde⁴ Vlaamse paraparlementaire instelling:

- een documentaire opdracht;
- een onderzoeksopdracht;
- een voorlichtingsopdracht en
- een adviesopdracht.

Uit het decreet blijkt duidelijk dat het Vlaams Vredesinstituut uitdrukkelijk het Vlaams Parlement, het middenveld én het brede publiek dient te informeren over vrede en geweldpreventie en over de resultaten van het uitgevoerde onderzoek inzake *"vredesvraagstukken in de breedst mogelijke betekenis van het woord. Dat impliceert onder meer activiteiten op het vlak van polemologie, sociale defensie, wapenbeheersing, internationale wapenhandel en vredeseconomie, vormen van vreedzame conflictbenadering en internationale samenleving"*.

*"De Raad van Bestuur vertaalde de missie van het Vredesinstituut in een opdrachtverklaring: om te werken aan een meer vreedevolle samenleving, bij ons en wereldwijd, is het nodig vredesvraagstukken ten gronde te analyseren en, na een open debat, de nodige maatregelen te nemen. Het Vredesinstituut staat garant voor het aanleveren van grondige analyses, het informeren en organiseren van het debat, en het aansturen op maatregelen voor het bevorderen van vrede en geweldpreventie"*⁵.

Om de samenwerking tussen het instituut en het Vlaams Parlement vlot te laten verlopen werd op 6 juni 2005 een *Protocol tussen het Vlaams Parlement en het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie betreffende de alge-*

mene logistieke ondersteuning van het instituut door het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement ondertekend.

Jaarlijks kent het Vlaams Parlement aan het Vredesinstituut een werkingstoelage toe en keurt op voorstel van de Raad van Bestuur de begroting en de rekeningen van het instituut goed⁶. Dit belet het instituut niet om autonoom en onafhankelijk te zijn en in overleg opdrachten aan derden uit te besteden.

Het Vlaams Vredesinstituut schoot in 2006 uit de startblokken. Het eerste jaar werd al een aanzienlijke hoeveelheid wetenschappelijk werk verricht, een operationele organisatie uitgebouwd en krijtlijnen voor de ontwikkeling de instelling uitgetekend. Het organigram kent naast de Raad van Bestuur, het Uitgebreid Bestuur, het Dagelijks Bestuur, de Directeur, de Wetenschappelijke Raad en het Wetenschappelijk Secretariaat en dan natuurlijk de verbindingen met het Vlaams Parlement.

Bij de start in 2005-2006 waren er naast een directeur drie onderzoekers, een communicatieverantwoordelijke en een secretariaal medewerker actief. Deze laatste functie wordt in latere jaren anders ingevuld en als "office manager" omschreven. Het Vredesinstituut is tevens een stageplaats voor studenten en een werkomgeving voor researchers/onderzoekers uit andere instellingen⁷.

Sinds eind 2010 telt het Wetenschappelijk Secretariaat zeven medewerkers: een directeur, vier onderzoekers⁸, een kantoorbeheerder en een communicatieverantwoordelijke.

Ze publiceren onderzoeksrapporten, achtergrondnota's, adviesnota's, jaarverslagen en brochures in het Nederlands en het Engels⁹.

De documentaire opdracht

Artikel 3 van het oprichtingsdecreet uit 2004 zegt hierover dat: *"het Vredesinstituut verzamelt en inventariseert relevante informatiebronnen en stelt ze ter beschikking van het brede publiek"*.

Leden van de Raad van Bestuur bezochten met het oog op deze documentatieopdracht van het instituut op 25 mei 2005 de Informatheek van het Vlaams Parlement. Uit het *Jaarverslag 2005* van het Vlaams Vredesinstituut blijkt echter:

"Hoewel de Informatheek een institutioneel verankerd en goed werkend documentatiecentrum is, bleek een samenwerking met het Vredesinstituut in het kader van zijn specifieke documentatieopdracht niet zonder meer evident, bijvoorbeeld met betrekking tot de ontsluiting naar het brede publiek".

Op dezelfde dag als dat het Protocol tussen het instituut en het Vlaams Parlement ondertekend wordt (6 juni 2005), werd evenwel op een vergadering door het Uitgebreid Bureau van het Instituut beslist dat *"het Vredesinstituut voor de uitbouw van zijn bibliotheekfunctie tot een samenwerking met de Informatheek dient te komen"*¹⁰.

In 2006 is het Vredesinstituut met de Informatheek van het Vlaams Parlement begonnen aan de uitbouw van een documentatiecentrum met een collectie boeken, tijdschriften en andere media: *"Deze collectie staat ten dienste van de medewerkers van het Vredesinstituut, maar wordt in de Informatheek ook ontsloten voor het parlementaire personeel, volksvertegenwoordigers en het brede publiek,"* stelt het *Jaarverslag 2006*. Dit resulteerde in de "800 rubriek" als "Vredesonderzoek" in het catalogussysteem van de Informatheek Deze rubriek werd verder ingedeeld in negen subrubrieken:

(801. Tijdschriften)

810. Theorie en Methode

820. Internationale Betrekkingen

830. (Vrede en) Economie

840. Samenleving en staat

850. Vrede- en conflictstudies

860. (Vredes)cultuur

870. Defensie en Wapens – Regio's en landen

890. Verhalende literatuur.

Deze subrubrieken werden op hun beurt meestal ook nog eens onderverdeeld. Zo staat *875.1 Onderzoek en ontwikkeling* binnen *875. Defensiegerelateerde industrie* terwijl binnen *830. Economie* zich *839. Technologie en infrastructuur* bevindt.

Aangekochte documentatie wordt ontsloten in het LIBIS-netwerk dat sinds 2005 gebruik maakt van ALEPH 500. Via de webstek van het Vredesinstituut is een zoekmachine ter beschikking om in de collectie van het Vredesinstituut of in de hele LIBIS-catalogus op zoek te gaan naar het gewenste boek of tijdschrift¹¹.

In 2007 werd de bibliotheek van het International Peace Information Service (IPIS vzw) gereorganiseerd: "De organisatie besliste enkel een eigen gespecialiseerde werkbibliotheek te ontwikkelen en deed in dat kader zijn collectie wetenschappelijke werken over vredesonderzoek van de hand. De waardevolle collectie van meer dan 8000 werken werd geheel door het Vredesinstituut overgenomen. De meest relevante werken worden in de Informatheek in de rekken geplaatst en een deel ervan wordt gearhiveerd in het magazijn"¹². De hele collectie zal vanaf 2008 en nog steeds lopende in 2011 in de catalogus van het Vredesinstituut geïntegreerd worden en ontsloten in het LIBIS-netwerk. In 2008 zou de bibliotheekcollectie aangevuld zijn met referentiewerken en recente publicaties tot een collectie van ongeveer 9000 titels.

Wat betreft de uitleningen van de collectie van het Vlaams Vredesinstituut gaat het sinds 2007-2008 om een 170 à 180-tal per werkjaar: volksvertegenwoordigers (AS + PPI), fracties, medewerkers, andere(n) en interbibliothecaire leen (IBL) inbegrepen.

Ze hebben een beperkt aantal tijdschriften dat ze binnenkrijgen via onder andere het lidmaatschap van een vereniging. Andere gewenste tijdschriftliteratuur loopt voor hen via de Informatheek¹³. Hoe zeker is de onafhankelijke toekomst van dit instituut als men recente krantenartikels mag geloven¹⁴?

Vlaams Vredesinstituut
Parlementair Informatiecentrum
(voor de collectie van het Vlaams
Vredesinstituut)

Vlaams Parlement
Huis van de Vlaamse
Volksvertegenwoordigers
Noordvleugel, verdieping -1
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Tel. 02/552.45.45

Fax 02/552.45.00

pi@vlaamsparlement.be

<http://www.vlaamsparlement.be/pi>
<http://www.vlaamsvredesinstituut.eu>

Openingstijden:

ma-do: 9u - 18u

vr: 9u - 17u

Tijdens recesperiodes: 9u - 17u

Noten

¹ Baum, Tomas (voorwoord). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2005*. Vlaams Vredesinstituut, 2006, p. 6.

² *Ibidem*, p. 10-11

³ Decreet houdende oprichting van een Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie bij het Vlaams Parlement (NOTA : raadpleging van vroegere versies vanaf 18-08-2004 en tekstbijwerking tot 20-11-2006). [online], <<http://vlex.be/vid/instituut-vrede-geweldpreventie-parlement-29640193>> (geconsulteerd op 8 juni 2011).

⁴ De andere drie Vlaamse paraparlementaire instellingen zijn: Instituut Samenleving en Technologie, Vlaamse Ombudsdienst en Kinderrechtencommissariaat.

⁵ Vlaams Vredesinstituut. *Over het vredesinstituut* [online]. <<http://www.vlaamsvredesinstituut.eu/index.php/het-instituut/over-het-vredesinstituut>> (geraadpleegd op 8 juni 2011).

⁶ *Ibidem*, p. 7, p. 17-19, p. 20 en p. 38.

⁷ De Graeve, Wies; Baum, Tomas (red.). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2006*. Vlaams Vredesinstituut, 2007, p. 6, p. 43 (schema), p. 48-49.

- De Graeve, Wies; Baum, Tomas (red.). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2007*. Vlaams Vredesinstituut, 2008, p. 67.
- ⁸ Mondelinge mededeling van Tomas Baum.
- ⁹ Bijvoorbeeld: De Graeve, Wies (red.); Baum, Tomas (voorwoord). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2009*. Vlaams Vredesinstituut, 2010, p. 76-79.
- ¹⁰ Baum, Tomas (voorwoord). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2005*. Vlaams Vredesinstituut, 2006, p. 32 en p. 20.
- ¹¹ De Graeve, Wies; Baum, Tomas (red.). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2006*. Vlaams Vredesinstituut, 2007, p. 33 en materiaal ons bezorgd rond de indeling van de collectie tijdens ons bezoek.
- ¹² De Graeve, Wies; Baum, Tomas (red.). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2007*. Vlaams Vredesinstituut, 2008, p. 46.
- ¹³ De Graeve, Wies; Baum, Tomas (red.); Baum, Tomas (voorwoord). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2008*. Vlaams Vredesinstituut, 2009, p. 44.
De Graeve, Wies (red.); Baum, Tomas (voorwoord). *Vlaams Vredesinstituut jaarverslag 2009*. Vlaams Vredesinstituut, 2010, p. 39 en mondelinge mededeling van Tomas Baum.
- ¹⁴ Samyn, Steven. Opheffing dreigt voor Vredesinstituut en Kinderrechtencommissariaat. *De Morgen*, 3 mei 2011, p. 14.